

סנקציות אפקטיביות כנגד סרבניות וסרבני גט

שעשוי להביא מהפך בנושא, ככל והשימוש במוצע במאמר זה ייהפך לנחלת הכלל יתכן וימצאו כלים אפקטיביים הרבה יותר מעבר לסנקציות הקבועות בחוק על מנת להילחם בתופעת סרבנות הגט.

ההגדרה

בראשית הדברים ראוי לציין כי במאמר זה המינוח סרבן/ית גט מתייחס למי שכבר ניתן כנגדו פסק דין סופי המחייב אותו/ה להתגרש והוא מסרב/ת לקיים את פסק הדין, וזאת מאחר ומבחינה משפטית ככל שלא ניתן כנגד אדם פסק דין המחייב בגירושין אין אדם נכנס להגדרה זו של סרבן גם אם הוגשה כנגדו תביעת גירושין והוא מתנגד לה, שכן לאדם קיימת זכות חוקית והלכתית להתנגד לרצונו של בן זוגו להתגרש כל עוד לא נפסק ע"י ערכאה שיפוטית כי הוא חייב בכך.

אפליה מובנית כנגד המגדר הגברי

לאחרונה פרסמה הנהלת בתי הדין דו"ח ממנו עולה כי במדינת ישראל מספר הנשים המסרבות לקיים פסקי דין לגירושין ולקבל גט עולה בצורה משמעותית על מספר הגברים הסרבנים, קיימים הסברים רבים מדוע המגדר הנשי נוטה לסרבנות גט יותר ממקבילו הגברי, אך מבלי להרחיב יותר על המידה על הסיבות למציאות עגומה זו, **עובדה אחת איננה נתונה לספק - החוק מפלה לרעה את הגברים בצורה קשה וברורה.**

ע"פ הקבוע בחוק בעוד כנגד גבר סרבן גט יוטלו סנקציות באופן מיידי, הרי שאישה סרבנית יכולה להמשיך להפר את החלטת בית הדין רבני שחייב

חוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), תשנ"ה-1995 מאפשר לבתי הדין הרבניים לכפות מתן או קבלת גט, באמצעות סנקציות המוגדרות בחוק כנגד סרבן/ית הגט, הסנקציות כוללות בין השאר עיכוב יציאה מן הארץ, הגבלת חשבון הבנק, שלילת רישיון נהיגה, שלילת רישיון מקצועי כגון רישיון עריכת דין, תיווך וכד', מניעת התמנות ו/או כהונה במשרה ציבורית ועוד.

למרות שמדובר לכאורה בסנקציות קשות שיפגעו מאוד באדם מן השורה, **ישנם סרבנים שלגביהם הסנקציות אינן משמעותיות כלל ולא יהיו כלפיהם כלל מנוף לחץ למתן גט**, לדוגמה ציבור מוחלש ביותר בעלי חובות שכבר למודים בעיקולים, כאלו שכנגדם עומד בכל מקרה צו עיכוב יציאה מהארץ ובדרך כלל הם אינם עוסקים במקצועות שניתן לפגוע בהם, כלומר אנשים אלו שלא שפר עליהם מזלם כבר פגועים כל כך עד שלא ניתן לפגוע בהם יותר ועל כן דווקא במקרים אלו עולה צורך למצוא פתרון שונה, יצירתי יותר, כיצד לכפות עליהם לתת גט.

אוכלוסייה נוספת שמהווה 50% מכלל באי בית הדין הינה אוכלוסיית הנשים שנהנות מחסינות חלקית אך רחבה מאוד שעליה נרחיב בהמשך **כשבפועל כמעט ולא ניתן להחיל עליהן סנקציות בצורה אפקטיבית**, כך שלמרבה הצער רבים מאוד מבאי בתי הדין הרבניים לא יירתעו כלל מהטלת סנקציות כנגדם לצורך כפייתם לחדול מסרבנותם להתגרש - ובמציאות הפרקטית הסנקציות אינן אפקטיביות כלל במקרים אלו.

במאמר זה נעסוק במציאת פתרון זמין ואפקטיבי

במאמר זה נעסוק במציאת פתרון זמין ואפקטיבי שעשוי להביא מהפך בנושא, ככל והשימוש במוצע במאמר זה ייהפך לנחלת הכלל יתכן וימצאו כלים אפקטיביים הרבה יותר מעבר לסנקציות הקבועות בחוק על מנת להילחם בתופעת סרבנות הגט

”

אותה בגט במשך זמן רב ולא לקיים את פסק הדין לגירושין, כשהחוק כובל את ידי בית הדין הרבני ואינו מאפשר לבית הדין הרבני לנקוט כל סנקציה כלפי האישה (בשלב הראשוני).
מציאות זו נובעת מהוראת סעיף 1 ג' לחוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), התשנ"ה-1995 שם נקבע כך:

(ג) קבע בית דין רבני בפסק דין, שאשה תקבל גט מבעלה, והאשה לא קיימה את פסק הדין, **רשאי בית הדין באישור נשיא בית הדין הרבני הגדול ובמטרה להביא לקיום פסק הדין, ליתן נגדה צו הגבלה.**

כלומר בעוד שכנגד גבר סרבן גט רשאי בית הדין האזורי לתת סנקציות באופן מידי, הרי שבמקרה הפוך יידרש לשם כך אישור מנשיא בית הדין הרבני הגדול.
בפרקטיקה יודע כל מי שהתנסה בכך, כי מדובר בהליך ארוך שעשוי להימשך זמן רב מאוד, כך שמיום הפניה אל נשיא בית הדין הגדול ועד לקבלת אישורו על הסנקציות יעברו חודשים רבים, לעיתים אף שנה ויותר.

ראשית, קיים נוהל בלתי רשמי שנשיא בית הדין הגדול אינו בוחן כלל החלטה לסנקציות טרם הפכה ההחלטה לחלוטה וזאת על מנת למנוע מנשיא בית הדין טרחה שיכול שתתייחר במידה ויוגש ערעור על פסק הדין, כלומר לכל הפחות ימתין נשיא בית הדין הגדול 30 יום טרם יבחן בכלל את הבקשה להטלת סנקציות כנגד סרבנית הגט וזאת על מנת לוודא כי לא הוגש ערעור על החלטה להטלת סנקציות, ואמנם ככל ואכן הוגש ערעור הרי שהערעור לא ידון אצל נשיא בית הדין הגדול (שבאופן פרקטי יוכל להידרש במקביל גם לנושא אישור הסנקציות), אלא הערעור ידון תחילה בפני הרכב גיל בבית הדין הגדול כשרק במידה ובית הדין הגדול ידחה את הערעור (הליך שעשוי לקחת חודשים רבים) רק אז יחל נשיא בית הדין הגדול בהליך חדש לבחון אישור למתן סנקציות.

יודגש, האמור לעיל לא נכתב רק לאור הניסיון, הדברים נכתבו בפירוש ע"י בית הדין הרבני האזורי בנתניה בהרכב כבוד הדיינים הרב שלמה שפירא אב"ד הרב אברהם מייזלס והרב אריה אוריאל בפסק דין מיום י"ז בתשרי התשע"ז 19.10.2016 בתיק מס' 289554/29 שם כתבו כך:

"עם זאת ידוע לנו שהנוהל הוא שבמקרים בהם מוגש ערעור, התיק לא מועבר לעיונו ולטיפולו של נשיא בית הדין הגדול, אלא רק אחרי החלטה סופית בערעור. החלטה המאשרת את החלטת בית הדין

הטיל צווי הגבלה".

כאמור הנוהל קיים בכל מקרה (גם אם לא הוגש ערעור) שכן יש להמתין 30 יום על מנת לוודא שלא הוגש ערעור, ורק לאחר שברור שהליך הערעור הסתיים או לחילופין שפסק הדין הפך לחלוט, רק אז יתחיל ההליך נוסף של שימוע שעלול לארוך שוב חודשים רבים.

כל זאת בעוד סנקציות שהוטלו על גבר, חלות באופן מידי וגם אם ירצה לערער על כך, הרי שיידרש לקבל החלטה מפורשת לעיכוב ביצוע, וללא עיכוב ביצוע יוחלו הסנקציות באופן מידי. כלפי המגדר הנשי, כאמור, החוק מעכב את ביצוע פסק הדין לסנקציות ללא כל צורך לבקש זאת.

זכות הערעור הכפול של האישה ללא צורך בעיכוב ביצוע

יצוין כי בפסק הדין שהובא לעיל, מתח בית הדין הרבני בנתניה ביקורת נוקבת על הוראות החוק, עובדה שאמנם אינה משנה את החוק אך מלמדת מה דעתם של בתי הדין על ארגז הכלים שנלקח מהם, ראו מהדברים:

"בשולי הדברים, בית הדין לא יכול להימנע מלהביע דעתו על סרבול ההליכים בהטלת צווי הגבלה נגד האישה - החלטה על צו זה נתונה לכאורה לשתי ערכאות ערעור:

ערכאה אחת היא בית הדין הגדול. לגביה - לצורך הגשת ערעור - על האישה לעשות מעשה אקטיבי וכפי שעשתה במקרה שלפנינו לגבי פסק דינו של בית דינו, הכולל חיובה בגט. ללא הגשת ערעור על ידי מבקש, העניין לא יובא לפתחו של בית הדין הגדול.

הערכאה הנוספת היא אישורו של נשיא בית הדין הגדול להחלטה למתן צו הגבלה. אישורו של נשיא בית הדין הגדול הוא תנאי יסודי ומובנה בחוק זה, מפני שללא אישורו לא יחולו צווי ההגבלה בפועל. לפיכך במקרים שבהם מוגש ערעור לבית הדין הגדול, מתעכב ומתאחר ההליך שבו מובאים צווי ההגבלה לאישורו של נשיא בית הדין הגדול - דבר הגורם לאיבוד האפקטיביות של צוים אלו."

הליך השימוע

הנוהל הקבוע בחוק הינו שלאחר מתן החלטה לצווי הגבלה כנגד אישה סרבנית גט ע"י בית דין אזורי, מוזמנים הצדדים להליך של שימוע אצל נשיא בית הדין הגדול (כלומר לא מדובר בהליך

זאת ועוד, במקרים רבים בהם מדובר בבני זוג משכבות הביניים ומטה, שכל רכושם מסתכם בדירת מגורים משותפת שע"פ הדין והחוק אמורה להתחלק בין הצדדים בחלקים שווים, ככל ואחד הצדדים מסרב לקבל/לתת גט, יידע כי על כל יום של סרבנות יועבר עוד חלק מהרכוש המשותף לצד שכנגד.

בזיון בית הדין - הסעד בחוק להטלת סנקציה כלכלית

כפי שיובא להלן הטלת קנסות ע"י בית הדין הרבני נעשית בסמכות מלאה, הן מכח החוק ולא פחות מכך גם מכח ההלכה.

סעיף 7א (א) לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון) תשט"ז-1956 מקנה לבית הדין, כשהוא דן בעניין שבשיפוטו, את כל הסמכויות על פי סעיפים 6 ו-7 לפקודת בזיון בית המשפט.

סעיף 7(1) לפקודת בזיון בית המשפט קובע כדלקמן:

"מי שהאשימוהו בהמראה ואי אפשר למצוא אותו בתוך תחומי שיפוטו של כל בית משפט בישראל, רשאי בית המשפט ליתן צו המטיל קנס או מאסר ככל אשר ימצא לצודק, או לצוות שינתן כתב ירידה לנכסיו".

בתי המשפט האזרחיים השתמשו בהוראת חוק זה במקרים דומים לזה שבפנינו. אמר בית המשפט העליון:

"מחובת בית המשפט לנקוט אמצעים אחרים שהמחוקק העמיד לרשותו כדי למנוע בזיון בית המשפט ע"י הפרת הוראותיו. בעל הדין שזכה בדינו זכאי לכך, ובית המשפט שמצווה לשמור על כבודו, מחוייב בכך" (בשג"צ 488/88, דואר נ' דואר, פ"ד מא (3) 453, 458).

סמכות הלכתית להטלת קנסות

כאמור מעבר לסמכותם החוקית של בתי הדין להטיל קנסות על מתדיינים שאינם מצייתים להוראותיו מדובר גם בסמכות המוקנית לבתי הדין מכח ההלכה, להלן נסקור חלק מהמקורות ההלכתיים להטלת קנס על מי שהמרה את ציווי בית הדין, הרמב"ם הלכות סנהדרין פ' כ"ה הלכה ג' כתב: "[...] נצטוו הציבור לנהוג כבוד בדין שנאמר ואצוה אתכם זו אזהרה לציבור שתהיה אימת הדין עליהם". וכך נפסק בחו"מ סימן ח' הלכה ד'. הרי שיש מצוה לנהוג כבוד בדין, ואם אמר לא ניחא

אישה שחויבה בגירושין וממאנת לקבל גט אין לה ממה לחשוש, שכן עד שבפועל יופעלו כנגדה סנקציות יכולה היא להפר החלטה שיפוטית משך חודשים רבים ולפעמים למעלה משנה והכל בשל הסרבול החוקי הכרוך בהחלת צווי ההגבלה

”

פורמאלי של אישור בכתב ע"י נשיא בית הדין (הגדול), הליך זה מחויב, שכן כך נקבע בסעי' 1 ה' לחוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), התשנ"ה-1995:

(ה) נשיא בית הדין הרבני הגדול לא יתן את אישורו, אלא לאחר ששמע את טענות הצדדים במעמד הצדדים; לא התייצב צד לדיון אף שזומן כדיון, יכול שהצו יינתן בהעדרו.

בפועל הליך השימוע אורך זמן רב שכן לצורך השימוע נקבע מועד לדיון לפי יומן בית הדין שלמרבית הצער עמוס לעיפיה.

פועל יוצא מהאמור עד כאן, כי אישה שחויבה בגירושין וממאנת לקבל גט אין לה ממה לחשוש, שכן עד שבפועל יופעלו כנגדה סנקציות יכולה היא להפר החלטה שיפוטית משך חודשים רבים ולפעמים למעלה משנה והכל בשל הסרבול החוקי הכרוך בהחלת צווי ההגבלה. יובהר, מטרת המאמר איננה לזעוק על האפליה שהחוק מפלה גברים לרעה, אלא למצוא פתרונות אפקטיביים למיגור תופעת הסרבנות הן בקרב נשים והן בקרב גברים המשתייכים לאוכלוסיות הלשות שלכאורה אין שום סנקציה מרתיעה כנגדם.

סנקציה כלכלית - מהירה ואפקטיבית

ומכאן לפתרון, המציאות מוכיחה כי הסנקציות המרתיעות ביותר הן סנקציות כלכליות, כאלו שאינן דורשות כל הליך פורמאלי מסורבל אך בפועל אפקטיביות ומאיימות הרבה יותר.

במה דברים אמורים; בסיס הרעיון שמוצע במאמר בנוי על מציאות משפטית לפיה סרבנות גט כנגד החלטה שיפוטית, מהווה בנוסף לסרבנות כשלעצמה עבירה נוספת המוגדרת בחוק כבזיון בית הדין הן ע"פ החוק והן ע"פ ההלכה ניתן לקנוס כל אדם בגין אי ציות להחלטה שיפוטית - קנסות אלו באים במטרה לאכוף החלטה שיפוטית ולא כסנקציה לסרבנות. הם חלים על שני המגדרים, הנשי והגברי בשווה, ואינם טומנים בחובם הליכים מסורבלים כלל (מלבד אישור פורמאלי של נשיאת בית משפט העליון ללא כל הליך דינוני בפניה).

הקנסות ניתנים לפי שיקול דעתו של בית הדין הרבני, והוא יכול לחייב צד סרבן בקנסות ואף בקנסות יומיות, **וזאת לא בשל הסרבנות אלא בשל בזיון בית הדין, סנקציה זו יכולה להיות אפקטיבית מאוד במקרים רבים שכן פגיעה כלכלית מיידית, פוגעת בסרבן/נית באופן בו הוא/היא נאלץ לשקול שוב האם אכן הסרבנות משתלמת.**

במקרים רבים
בהם מדובר בבני
זוג משכבות
הביניים ומטה,
שכל רכושם
מסתכם
בדירת מגורים
משותפת שע"פ
הדין והחוק
אמורה להתחלק
בין הצדדים
בחלקים שווים,
ככל ואחד
הצדדים מסרב
לקבל/לתת גט,
יידע כי על כל
יום של סרבנות
יועבר עוד
חלק מהרכוש
המשותף לצד
שכנגד

אפקטיביים הרבה יותר, אך אין ספק כי במידה ואכן השימוש בבקשות להטלת קנסות על סרבנים/ וט שהסנקציות הקבועות בחוק אינן אפקטיביות כלפיהם, כמוצע במאמר, יהפוך לנחלת הכלל הרי שגם הפסיקה בנושא תעשה רחבה יותר.

בפסק דין של בית הדין הרבני האזורי בתל אביב (טרם פורסם) מיום כ"ג בכסלו התשע"ח 11/12/2017 בתיק מס' 982610/17 בהרכב כבוד הדיינים הרב אחיעזר עמרני - אב"ד, הרב אפרים כהן, והרב יהודה יאיר בן מנחם, אשר עסק במקרה קיצון בו אדם מבוסס ברח לחו"ל בשל חיובו לגרש את אשתו, נגזרו על הסרבן קנסות גבוהים מאוד כך שכפועל יוצא ככל ויעמוד בסרבנותו זמן רב הרי שחלק נכבד ביותר מהרכוש המשותף, ייוותר בידי האישה, להלן ציטוט מתוך פסק הדין, שם נכתב כך:

"משלא חלה כל התקדמות בהליכים, והבעל עמד בסירובו לתת גט לאשתו ולשחררה מכבלי עגינותה, החמיר ביה"ד את הסנקציות שנקטו נגד הבעל, וביום כ"ז אדר תשע"ו (6.4.16) הגדיל ביה"ד את סך החיוב הכספי שהוטל על הבעל וקבע כי עליו לשלם "החל מיום 1/04/2016 ועד לסדור הגט סך 1500 ₪ ליום". כמו כן קבע ביה"ד כי "אם הבעל לא ייתן גט לאשתו תוך 30 יום ידון בית הדין בהגדלת הסכום ללא התראה נוספת".

אולם הבעל התמיד בסירובו לתת גט לאשתו וביום ב' אייר תשע"ה (10/05/2016) הגדיל ביה"ד את סכום החיוב והעמיד אותו על סך 2000 ₪ ליום. ארבעה חודשים לאחר מכן, ביום י"א באלול התשע"ו (14/09/2016), הגדיל ביה"ד פעם נוספת את סכום החיוב, וקבע כי הבעל "החל מיום 14/09/2016 ועד לסדור הגט" ישלם הבעל לידי אשתו סך 3000 ₪ ליום.

למרבה הצער במקרה הנ"ל הסנקציות טרם הועילו והסרבן עדיין עומד בסירובו ואף הגיש ערעור על החלטה זו, ערעור שנדחה מסיבות פרוצדוראליות, אך אין ספק כי במקרים רבים אחרים סנקציות כלכליות בגין בזיון בית הדין עשויות להיות אפקטיביות הרבה יותר מאשר הליכי הכפייה המסורתיים שעשויים להיות ארוכים ומתישים ופעמים בלתי יעילים.

בתיק אחר בו נעשה שימוש בסנקציה של קנסות יומיים בפסק דין של בית הדין בתל אביב מיום י"ב כסלו תשס"ז 03/12/2006 בתיק מס' 6136-64-2 בהרכב הדיינים הרב יצחק אלמליח הרב אבירן יצחק הלוי הרב יצחק זר (שצוטט לעיל), דרש בית הדין מאישה להשיב את בתה לארץ אך זו עמדה

לי דאעביד מצוה, הרי גמ' ערוכה (כתובות פ"ו, א וחולין קל"ב,ב): [...] במצות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה, לולב ואינו עושה, מכין אותו עד שתצא נפשו".

ובחידושי הרמב"ן ב"ב סוף פרק גט פשוט (דף קע"ה: ד"ה הא) כתב דכיון שכופין אותו לקיים המצוה עד שאתה כופהו בגופו כופהו בנכסיו. ודברי הרמב"ן מובאים בקצוה"ח סימן לט ס"ק א' ע"ש. ובשו"ע שם הלכה ה' כתב:

"אף בשליח בית דין אסור לנהוג בקלות ראש והמצערו יש רשות לבית דין להכותו מכת מרדות והשליח נאמן כשנים להעיד שביזהו כדי לנדונו".

בית הדין הרבני בתל אביב בהחלטה מיום י"ב כסלו תשס"ז (03/12/2006) בתיק מס' 6136-64-2 בהרכב כב' הדיינים הרב יצחק אלמליח הרב יצחק הלוי אבירן והרב יצחק זר הביא חלק מהמקורות שהובאו וכן מקורות נוספים ובהתאם קבע כך:

"אם כן בנדון דידן שידוע לביה"ד כמאה עדים, שהאשה מסרבת לבצע החלטת ביה"ד, בודאי שאפשר לקונסה על בזיון ביה"ד שהרי אפילו על בזיון השליח אם יש עדים על כך אפשר להלקות ולקונסו בממונו.

ובפרט שיש לביה"ד סמכות לקנוס על בזיון ביה"ד לפי חוק בתי דין דתיים (כפיית ציונות), וכמו שצינו לעיל. מלבד הנ"ל בנ"ד יש לקנוס את האשה לא בעונש, אלא כאמצעי כפיה לביצוע פס"ד, ומעשים בכל יום בביה"ד שכופין על ביצוע פס"ד הן ע"י מאסר והן ע"י קנס ממוון, והמקור לכך בשו"ע חושן משפט סימן י"ט סע' ג' ברמ"א, שכתב אם אינו רוצה לקבל עליו הדין מנדן אותו מיד ואם עמד בנידויו שלושים יום מחרימין אותו. ואם מחרימין אותו כדי לקיים את הפס"ד הרי לדעת הפרישה הנ"ל בודאי שיש אפשרות לכופו ע"י קנס ממוון שהוא קל מחרם.

ובתרומת הדשן פסקים סימן ס"ד כתב דבתשובות הרא"ש מבואר "שגזר על אחד לקיים דברי הפס"ד בקנס אלף זהובים למלכות", וזה כעין נדון דנן"

סקירת פסקי דין

להלן נסקור מספר פסקי דין של בתי הדין הרבניים שעשו שימוש בכלי זה של קנסות יומיים ו/או שבועיים בגין סרבנות, כשיאמר כי בפועל אין פסקי דין רבים בנושא וזאת בשל העובדה שלמרבה הצער, ברוב המקרים הצד המסורב עדיין דורש הטלת סנקציות הקבועות בחוק (שאינן בהכרח אפקטיביות) ולא הטלת קנסות שעשויים להיות

**בפועל מי
שבחר לנסות
לסיים את
פרק הנישואין
באמצעות
בקשה להיתר
נישואי אישה
שניה בעקבות
סרבנות גט של
אשתו, סביר
להניח שמלבד
הליכים רבים
ומתישים לא
ישיג דבר**

למספר הכה מזערי של ההיתרים חשוב לציין (ע"פ דברי הרב יעקבי) כי רוב (וכמעט כל) ההיתרים ניתנים רק במקרים בהם האישה אינה כשירה מבחינה בריאותית/הלכתית לקבל גט, וככלל לא נגד סרבניות גט **כך שבפועל מי שבחר לנסות לסיים את פרק הנישואין באמצעות בקשה להיתר נישואי אישה שניה בעקבות סרבנות גט של אשתו, סביר להניח שמלבד הליכים רבים ומתישים לא ישיג דבר.**

בקצירת האומר יוסבר כי המחוקק בסעי' 176 לחוק העונשין קבע כי:

"נשוי הנושא אשה אחרת, ונשואה הנישאת לאישה אחר, דינם - מאסר חמש שנים"

המחוקק סייג הוראה זו בסעי' 179 לחוק כשכתב כי: "היה הדין החל על הנישואין החדשים דין התורה, לא יורשע אדם על עבירה לפי סעיף 176 אם הנישואין החדשים נערכו לאחר שניתן לו היתר נישואין לפי פסק דין סופי של בית דין רבני ופסק הדין אושר בידי נשיא בית הדין הרבני הגדול"

כלומר גם במידה ובית הדין האזורי ייעתר לבקשת הגבר מסורב הגט וייתן לו היתר לשאת אישה שניה עדיין יהיה עליו לעבור דרך ארוכה עד לאישורו של נשיא בית הדין הגדול.

אלא שהמדיניות המוצהרת של נשיאי בית הדין הינה שלא לאשר כלל את פסקי הדין למתן היתר לשאת אישה שניה, וכך רוב פסקי הדין למתן היתר נישואין שניתנים במקרים קיצוניים בלבד ע"י בתי הדין האזוריים, אינם מאושרים כלל ע"י נשיא בית הדין הגדול, והדברים נכתבו בצורה מפורשת ע"י כב' נשיא בית הדין הגדול (כתוארו אז) הגאון הרב שלמה משה עמאר בתיק ערעור 12-1-6649, החלטה מיום כ' באייר תש"ע, ראו מהדברים:

מקור הסמכות של נשיא בית הדין הגדול לאשר פסק דין להיתר נישואין אינו בהלכה כי אם בחוק... המחוקק האזרחי... סבר כי ראוי מנקודת המבט של משפט המדינה שלא להסתפק בפסק דין של בית הדין הרבני, ולהצריך לענין זה פיקוח של הרב הראשי לישראל המשמש כנשיא בית הדין הרבני הגדול. תפקיד פיקוח זה נועד בעיקרו על מנת להשגיח "כי דבר ההזדקקות למוסד של היתר-נישואין על-ידי בתי-הדין הרבניים לא יהיה בעוכרי המטרה שלשמה נקבעה העבירה של ריבוי נישואין, היא המטרה לחזק, בשל טעמים סוציאליים וכלל-מדיניים, את היסודות המונוגמיים בחיי החברה" (ד"נ 69 / 10 רחל בורונובסקי נ' הרב הראשי לישראל הרב נסים, פ"ד כה (1) 7, 31). **המחוקק האזרחי נתן את אמונו ברב הראשי לישראל מתוך**

עיקשת בסירובה. משכך, ומאחר שבית הדין סבר כי חובה עליו לאכוף את פסק דינו, פסק כדלהלן:

"אנו קונסים את האשה בסך של מאתיים וחמישים דולר ארה"ב עבור כל אחד משלושים הימים הראשונים, שיחלו מן היום האחד-עשר ואילך להמצאת החלטה זו לב"כ האשה, וכל עוד לא השיבה האשה את הבת לישראל.

בשלושים הימים שלאחר מכן יעמוד הקנס על חמש מאות דולר ארה"ב, עבור כל יום מימים אלו בהם לא השיבה האשה את הבת לישראל.

בשלושים הימים שלאחר מכן יעמוד הקנס על שבע מאות וחמישים דולר ארה"ב, עבור כל יום מימים אלו בהם לא השיבה האשה את הבת לישראל.

כעבור התקופה האמורה לעיל, קרי: החל מן היום המאה ואחד להמצאת החלטה זו לידי ב"כ האשה, וכל עוד לא השיבה האשה את הבת לישראל, יחול על האשה קנס של אלף דולר ארה"ב עבור כל יום.

לאחרונה פורסם פסק דין בבית הדין הרבני האזורי חיפה בהרכב כבוד הדיינים הרב יצחק אושינסקי - אב"ד, הרב דוד גרוזמן, הרב אברהם דב זרביב מיום כ"ח בטבת התשע"ח (15/01/2018) בתיק מס' 514847/9 שם קנסו את האישה בסך של 1,000 ₪ לשבוע בגין כל שבוע שבו היא מסרבת להתגרש, כפי שחויבה, ההחלטה הועברה לאישור נשיאת בית המשפט העליון שאישרה את הקנס כמתחייב בחוק.

היתר אישה שניה הליך מסורבל בלתי אפקטיבי ובעיקר פוגע במי שנזקק לסעד זה

להשלמת התמונה אין מנוס מלהתייחס לטענה ידועה, שכביכול הסיבה בגינה גברים מופלים לרעה הינה בשל העובדה שהם אינם נזקקים באמת לגט כיוון שיש להם פתרון של היתר נישואין לאישה שניה.

למרות שעל פניו הטענה נשמעת הגיונית, חובה להדגיש כי במציאות המשפטית הקיימת הדבר אינו פרקטי ואינו ישים ובפועל, גברים מסורבי גט לא ייענו כלל במידה ויבקשו היתר נישואין לאישה שניה, די לבחון את מספר ההיתרים שמאושרים ע"י נשיא בית הדין הגדול על מנת להבין כי הסיכוי לקבלת היתר שכזה הינו אפסי, נתון רשמי שמסר כב' מנכ"ל בתי הדין הרבניים כתוארו אז הרב עו"ד שמעון יעקבי בועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת בשיבה שהתקיימה ביום ב' באדר התשע"ז (28/02/2018) לפיו, במשך 5 שנים בין השנים 2012-2016 ניתנו ע"י נשיא בית הדין הגדול 53 היתרים בלבד - מעבר

במקרה בו
מלכתחילה
נראה כי שימוש
בהליכי הכפייה
המסורתיים
הקבועים
בחוק בתי דין
רבניים אינם
יעילים, אם
בגלל שמבוקש
לכפות אישה
ואם משום
שהגבר שכנגדו
מתבקשים צווי
ההגבלה הוא
אדם שצווי
ההגבלה אינם
יכולים לפגוע בו
ניתן בכל מקרה
לבקש סנקציות
כלכליות
שעשויות להיות
אפקטיביות
הרבה יותר

ולו תתמיד האישה בסירובה הרי שחלקה בפירוק השיתוף יקטן.

הדברים התקבלו ע"י כב' בית הדין, וכב' הדיין הגאון הרב אריאל ינאי ביקש מהבעל לצאת מהאולם, כשאז הסביר לאישה את המשמעות המידית של הסנקציה המבוקשת ולמותר לציין כי באותו היום סודר הגט.

בשולי הדברים יצוין, לא פעם דחו הרכבים מסוימים את בקשת הבעל להוציא כנגד האישה צו לעיכוב יציאה בתואנה שאין כל חשש שכן גם אם תברח האישה הרי שהבעל יוכל לקבל היתר נישואין, הדברים כפי שתוארו במאמר, מלמדים באופן חד משמעי כי למרבה הצער פני הדברים אינם כך כלל, וככל ואכן אישה תברח הרי שהבעל עלול למצוא עצמו מול שוקת שבורה, כך שגם אם אותו הרכב יתיר לבעל לשאת אישה שניה, סביר להניח כי ההיתר לא יאושר ע"י נשיא בית הדין הגדול.

מעולם לא נאסרה אישה בגין סרבנות

להשלמת התמונה יצוין, כי למרות שבחוק נקבעה אפשרות לאסור אישה בשל סרבנות גט - **עד היום, במשך 70 שנות עצמאותה של מדינת ישראל, לא קרה הדבר אפילו פעם אחת**, אישור לדברים ניתן למצוא בדברי כב' מנכ"ל בתי הדין הרבניים כתוארו אז הרב עו"ד שמעון יעקבי בפרוטוקול ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת בישיבה שהתקיימה ביום ב' באדר התשע"ז (28/02/2018) שהוזכר לעיל, שם הביא גם נתון רשמי זה כך שעוד סנקציה הינה למעשה אות מתה בספר החוקים ואינה מיושמת כלל, למגינת ליבם של מסורבי הגט הרבים.

שורת סיכום

במקרה בו מלכתחילה נראה כי שימוש בהליכי הכפייה המסורתיים הקבועים בחוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), תשנ"ה-1995, אינם יעילים, אם בגלל שמבוקש לכפות אישה ואם משום שהגבר שכנגדו מתבקשים צווי ההגבלה הוא אדם שצווי ההגבלה אינם יכולים לפגוע בו (אדם שמעוקל ממילא וכד'), ניתן בכל מקרה לבקש סנקציות כלכליות שעשויות להיות אפקטיביות הרבה יותר. המאמר קורא לכל מי שנתקל בתופעת סרבנות שלא נפתרה ע"י הטלת סנקציות כמקובל להתחיל ולהשריש את בקשות הסנקציות הכלכליות בשל בזיון בית הדין עד שיהפכו לנחלת הכלל, ויביאו למיגור תופעת סרבנות הגט בכל המגזרים והמגדרים.

הבנה וציפיה כי הוא יקפיד שלא לתת את האישורים המבוקשים ממנו אלא במקרים בלתי-רגילים, כאשר שורת הצדק מחייבת זאת, ותוך התחשבות באינטרסים של האשה ובמעמדה. אין מדובר במעמסה כבדה, מאחר וממילא ומלכתחילה זוהי גישתם של בתי הדין הרבניים בישראל (שם, 33)... הנוהג בשנים האחרונות הוא כי נשיא בית הדין הגדול מאפשר לבני הזוג הנוגעים בדבר להופיע בפניו ולהשמיע את הערותיהם בטרם יחליט אם לעשות שימוש בסמכותו לאשר את פסק הדין להיתר נישואין.

למעשה, בדבריו הנ"ל, הזכיר כב' נשיא בית הדין בדימוס, גם את הליך השימוע בפני נשיא בית הדין הגדול, מנהג שאין לו כל מקור בחוק ו/או בהלכה ולמעשה רק מסרבל את ההליך וגורם לכך שבפועל לא יינתנו כלל היתרים שכאלה לגברים מסורבי גט. טו"ר ועו"ד צבי גלר במאמרו "הצורך בתיקון תקנות הטוענים הרבניים ועדכון תקנות הדיון בבתי הדין הרבניים" המופיע בגיליון משפט צדק מס' 3 (שבט תשע"ה פברואר 2015) עמ' 14, הרחיב לתאר את האבסורד שבהליך שנותן לגיטימציה וכח בידי הצד הסרבן ופוגע למעשה בצד הפועל בתום לב ומבקש סעד מבית הדין, כפי שהובא לעיל הליך השימוע גורם לגרירת רגילים רבה ובלתי תכליתית ולמעלה מן הצורך לשוב על הדברים פעם נוספת.

אנקדוטה מעניינת לסיום פרק זה בתיק בו ייצג כותב השורות ונפסק כי האישה חייבת להתגרש (פס"ד שפורסם תיק מס' 1098104/2), אולם האישה סירבה לקיים את פסק הדין. כותב המאמר הגיש בקשה לבית הדין לחייב את האישה בקנס יומי בסך של 200 ₪ ליום בגין בזיון בית הדין על הסרבנות לקיים פסק דין חלוט. בית הדין כתב בהחלטתו כי במידה והאישה תסרב לקבל גט עד יום הדיון, הוא ידון בבקשה.

אכן הצדדים התייצבו לדיון, והאישה, כצפוי, סירבה לקבל את גטה, ואז עמד הבעל על דרישתו לחייב את האישה בקנס יומי בגין בזיון בית הדין, כב' הדיין הגאון הרב אריאל ינאי שישב בראש ההרכב, שאל בפליאה מדוע הבעל מבקש סנקציה לא מקובלת ומדוע אינו הולך בדרך המקובלת של בקשת סנקציות ו/או מבקש היתר נישואי אישה שניה - כותב השורות תיאר באוזני בית הדין את ההליך המתיש והארוך שצפוי הבעל לעבור במידה וירצה ללכת בדרך המסורתית והבלתי אפקטיבית בעליל, כשמנגד הסנקציה המבוקשת הינה מיידית ופוגעת באופן קשה באישה שכן לצדדים דירה משותפת

